

Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Ν Ι Κ Η 315 π.Χ. – 1985 μ.Χ.

Όταν το 316/15 π.Χ. ο Κάσσανδρος αποφάσισε να ιδρύσει τη Θεσσαλονίκη στη θέση της παλιάς Θέρμης, δεν πίστευε ποτέ ότι η υπεροψία της Αθήνας –αυτή που με κάθε τρόπο γινόταν φανερή στους Μακεδόνες– δεν θα μπορούσε να καμφθεί στον αιώνα των αιώνων. Κι όμως, δυο χιλιάδες τριακόσια χρόνια αργότερα, η Θεσσαλονίκη γιόρτασε τα γενέθλιά της μονάχη.

«Με τα μυαλά που κρατούμε τι προκοπές περιμένεις;» έλεγε κι ο αείμνηστος φίλος, ο εξάιρετος Σαλονικιός φιλόλογος και συγγραφέας Γιώργος Ιωάννου.

Την είπαν «πρώτη των Μακεδόνων πόλη» στα ρωμαϊκά χρόνια κι έγινε έδρα του συναυτοκράτορα Γαλέριου. Και την λάμπρυναν με κτίρια μεγάλοπρεπα, θριαμβικές ασπίδες και ιππόδρομο. Και την οχύρωσαν με τείχη γερά, για να αντιμετωπίσουν τις αλλεπάλληλες επιθέσεις των λαών που κατηφόριζαν προς τον Νότο. Και τη διπλοοχύρωσε ο έπαρχος Ορμίσδας, την εποχή της βασιλείας του Θεοδοσίου του Μεγάλου. Κι έχτισε πύργους και προτείχισμα για να ενισχύσει την άμυνα στα πιο αδύνατα σημεία. Κι έγινε πρωτεύουσα της Διοίκησης του Ανατολικού Ιλλυρικού.

Την είπαν «μεγαλούπολη, πολυανδρούσα, πολυάνθρωπο, λαμπροτάτη και θεοφρούρητο» στα βυζαντινά χρόνια κι ήταν αυτή «μήτηρ πάσης Μακεδονίας», «κήπος μουσών και χαρίτων», αγορά περίφημη «μυρίων των εθνών πληθούσα, τους εξ απάσης γης υποδεχομένη».

Κι ήταν λιμάνι σπουδαίο για το εμπόριο της τότε Οικουμένης, κέντρο ξακουστό σ' Ανατολή και Δύση, σταθμός μεγάλος στην Εγνατία οδό.

Κι ήταν αυτή που συγκέντρωνε το ενδιαφέρον των εμπόρων όλου του κόσμου με τα μεγάλα εμπορικά της πανηγύρια που γίνονταν έξω από τα

τείχη της, στην πεδιάδα που απλώνεται από τις όχθες του Αξιού ως την Χρυσή της Πύλη.

Κι ήταν πολιτεία όμορφη, χτισμένη ανηφορικά. Κι ανέβαινε από τη θάλασσα ως τις λοφοσειρές στα χαμηλά πόδια του Χορτιάτη. Κι είχε κάλλος αμύθητο και πλούτη πολλά και τείχη γερά και πύργους εξήντα και παλάτια κι εκκλησιές και μοναστήρια κι αγορές και λουτρά και πανδοχεία και βρύσες.

Κι είπε γι αυτήν ο επιφανής Βυζαντινός λόγιος Δημήτριος Κυδώνης ότι είναι «μια πόλη που κάνει τον άρρωστο καλά, τον λυπημένο ευτυχισμένο και τον ξένο να ξεχάσει την πατρίδα του».

Κι ήταν αυτή το μεγαλύτερο αστικό κέντρο της Βυζαντινής, αλλά και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετά την Κωνσταντινούπολη. Κέντρο πολιτιστικό, πολιτικό, οικονομικό κι εμπορικό της Βαλκανικής από τα μεσαιωνικά μέχρι και τα νεότερα χρόνια.

Και την αγάπησαν άρχοντες και κυβερνήτες, περαστικοί και ξένοι, περιηγητές και συγγραφείς, έμποροι και χωρικοί, κατακτητές κι επιδρομείς. Κι έλαμπε στα μάτια του Μακεδόνα και του Θρακιώτη αγρότη, του Γενοβέζου καπετάνιου και του Γερμανού στρατιώτη, του Φράγκου πρίγκιπα και του Βενετσιάνου μεγαλέμπορα, του Ισπανοεβραίου σαράφη και του Ρώσου αγοραστή, του Φοίνικα μεταπράτη και του Μωαμεθανού ιμάμη, του Φραγκισκανού καλόγερου και της Αρμένισσα μεγαλοκυράς, όπως έλαμπε και στα μάτια του Νικηφόρου Χούμνου, του ιδιαίτερου γραμματέα του αυτοκράτορα Ανδρόνικου Β΄ του Παλαιολόγου, που έγραψε γι αυτήν «ως ουδείς άπολις, μέχρις αν η των Θεσσαλονικέων η πόλις».

Κι έγραψε γι αυτήν ο γιος του πρωτομάστορα των χρυσοχόων της Κωνσταντινούπολης, ο μεγάλος Τούρκος περιηγητής του 17ου αιώνα

Ελβιά Τσελεπή: «Υπάρχουν εδώ πάμπολλα λιθόχτιστα σεράγια, σκεπασμένα με κεραμίδια κόκκινα σαν ρουμπίνια, με κλειστά μπαλκόνια και με υπόστεγα, με ιδιαίτερα διαμερίσματα και με δυο και τρεις αυλές, και με μικρά περίπτερα στους κήπους. Σε εκατοντάδες από αυτά τα σεράγια υπάρχουν περβόλια κι αμπέλια, παραδεισένιοι κήποι και τριανταφυλλώνες, σιντριβάνια με νερά που κελαρύζουν».

Μαριάννα Κορομηλά, Νοέμβριος 1985

(για το 1ο Φυλλάδιο της Πολιτιστικής Εταιρείας Πανόραμα)*

***2012, είκοσι επτά χρόνια μετά, ή δύο χιλιάδες τριακόσια είκοσι επτά χρόνια μετά την ίδρυση της Θεσσαλονίκης και εκατό από την ένταξή της στο Ελληνικό Κράτος, δεν έχουμε τίποτα άλλο να πούμε. Μόνο να επαναλάβουμε την ρήση του Γιώργου Ιωάννου «Με τα μυαλά που κρατούμε τι προκοπές περιμένεις;». ΜΚ**

Η πολύπαθη Ροτόντα, ένα από τα πιο ενδιαφέροντα μνημεία της Υστερορωμαϊκής Αρχαιότητας. Κτίσμα συνδεδεμένο με τη ζωή της Θεσσαλονίκης από τις αρχές του 4ου αιώνα έως και τις ημέρες μας. Και το μοναδικό μνημείο της αλλοτινής μεγαλούπολης που, ύστερα από πολυετείς αγώνες

κάποιων συνειδητοποιημένων Θεσσαλονικέων, διατήρησε τον οθωμανικό μιναρέ του. Ευτυχώς, γιατί η ιστορική πραγματικότητα δεν ανατρέπεται με κατεδαφίσεις. Σήμερα, ο περιβάλλον χώρος παραδόθηκε στις αφρικανικές μειονότητες των πλανόδιων μικρεμπόρων και στα αστικά απόβλητα των ντόπιων νοικοκυραίων. «Με τα μυαλά που κρατούμε τι προκοπές περιμένεις;». (Ιανουάριος 2012. Φωτ ΜΚ, για το Α.ΠΑΝ.)